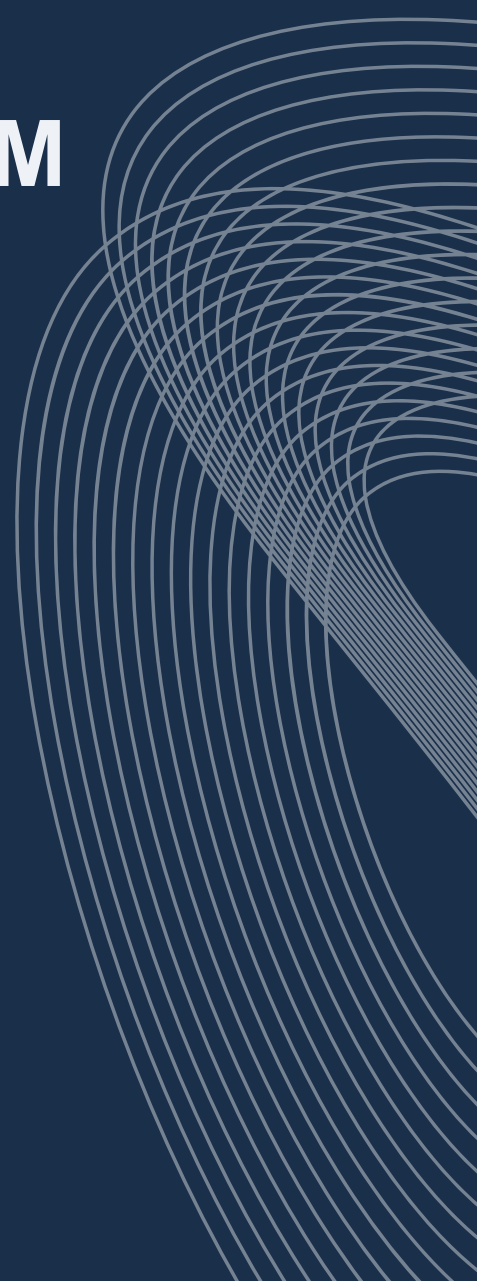

prof. dr Smiljana Milinkov

Bojan Terzić, saradnik u procesu obrade
rezultata anketnog istraživanja

**ANALIZA REZULTATA
ISTRAŽIVANJA O
RADNIM PRAVIMA,
SOCIO-EKONOMSKOM
POLOŽAJU I
PROFESIONALNOM
STATUSU MEDIJSKIH
RADNIKA I RADNICA
U REPUBLICI SRBIJI
2025. GODINE**

prof. dr Smiljana Milinkov

Bojan Terzić, saradnik u procesu obrade
rezultata anketnog istraživanja

ASOCIJACIJA MEDIJA

Kraljice Natalije 28, Beograd
MB: 1751468
PIB: 103099587
info@asmedi.org

ASOCIJACIJA
ONLAJN
MEDIJA

ASOCIJACIJA ONLAJN
MEDIJA

Radarska 10, Niš
MB: 28178158
PIB: 109063306

NEZAVISNO DRUŠTVO
NOVINARA VOJVODINE

Sutjeska 2, Novi Sad
MB: 08203873
PIB: 102595575
ndnvn@gmail.com

NEZAVISNO UDRUŽENJE
NOVINARA VOJVODINE

Resavska 28, Beograd
MB: 6975641
PIB: 100065510
nuns@nuns.rs

LOKAL PRES

Dr Zorana Đinđića 8, Kragujevac
MB: 17393090
PIB: 101042192
lokpres@eunet.rs

FONDACIJA
SLAVKO
ČURUVIJA
FOUNDATION

SLAVKO ČURUVIJA
FONDACIJA

Kursulina 7, Beograd
MB: 28827113
PIB: 108306573
office@slavkocuruvijafondacija.rs

GS KUM NEZAVISNOST

Nušićeva 21, Beograd
MB: 17572008
PIB: 102038481
gskum@nezavisnost.org

Ovaj materijal je pripremljen uz finansijsku podršku Evropske unije. Za njegov sadržaj isključivo je odgovoran GS KUM „Nezavisnost“, članica Koalicije za slobodu medija, u okviru projekta „Medijska strategija po meri građana 2026–2031“, čiji je nosilac Asocijacija lokalnih nezavisnih medija „Lokal pres“. Izneti stavovi ne odražavaju nužno stavove Evropske unije.

SADRŽAJ

UVOD	4
NAJVAŽNIJI REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA	7
Demografske i profesionalne karakteristike novinara	8
Pol i starosna struktura	8
Geografska raspodela i domaćinstvo	9
Obrazovanje, iskustvo i medijski profil	9
Ekonomski položaj novinara	11
Raspodela mesečnih primanja	11
Plate prema polu	12
Promena materijalnog stanja u poređenju s prošlom godinom	12
Dugoročni ekonomski trend - poređenje sa stanjem pre pet godina	13
Obrazovanje, iskustvo i medijski profil	13
Prava i obaveze iz radnog odnosa	14
Vrsta radnog odnosa	14
Radno vreme	15
Pristup beneficijama i socijalna zaštita	15
Interne procedure zaštite na radu	16
Dopunski prihodi i višestruko angažovanje	16
Položaj žena u novinarstvu	17
Ekonomski položaj novinarki	17
Perspektive zapošljavanja prema polu	18
Uslovi rada i interne procedure	18
Odnos prema sindikatima i sindikalnom organizovanju	19
Prisustvo i članstvo u sindikatu	19
Efikasnost sindikata	19
Kolektivni ugovor i stavovi prema poboljšanju položaja	20
Edukacija o radnim pravima	20
Ocena profesije i markiranje najvećih problema u novinarstvu	21
Preduslovi za poboljšanje ekonomskog položaja	22
Stavovi o profesiji i zapošljavanju	23
Uticaj društveno-političke krize koja je prouzrokovala studentske i građanske proteste 2024/2025	24
Stres i bezbednost novinara tokom izveštavanja sa protesta	24
Politički pritisak i uslovi rada	25
Radno opterećenje i zarade	25
Zadovoljstvo stanjem u profesiji i poslom koji obavljaju	25
Opšte zadovoljstvo poslom	25
Zadovoljstvo slobodom medija i sistemskim uslovima	26
Mobilnost i perspektiva ostanka u profesiji	27
Budućnost u profesiji	27
ANALIZA REZULTATA FOKUS GRUPNIH INTERVJUA	29
Ključni problem navedeni u fokus grupnim intervjuima	31
Ekonomski položaj, nesigurnost i borba za opstanak	31
Prekarni radni status i nesigurnost	32
Loši uslovi rada, opterećenost medijskih radnika i kršenje radnih prava	33
Specifičnosti u javnim medijskim servisima (RTS i RTV)	34
Položaj u lokalnim medijima i medijima civilnog sektora	35
Politički uticaji i pritisci	36
Uloga sindikata i profesionalne solidarnosti	37
Društveni i profesionalni status novinara i novinarki	38
Profesionalni izazovi i preopterećenost	39
Ugrožena bezbednost novinarki, rodna diskriminacija i mizoginija	41
Društveni i profesionalni status novinara i novinarki	42
ZAKLJUČAK	43
PREPORUKE I MOGUĆA REŠENJA ZA POBOLJŠANJE POLOŽAJA MEDIJSKIH RADNIKA I RADNICA	44

Uvod

Poslednjih 15 godina rezultati nekoliko značajnih i obimnih istraživanja¹ stanja novinarske profesije u Republici Srbiji ukazali su na loš socio-ekonomski položaj novinara i medijskih radnika. Analize su pokazale da novinari i novinarka kao najveće probleme navode slabe plate, nizak stepen profesionalizma, nedovoljno poštovanje novinarske etike, nizak društveni ugled i status profesije, tehničku zastarelost opreme za rad, nepripremljenost za novinarski posao na digitalnim platformama, samovolju vlasnika i neregulisane radne odnose, pretnje i ucene, vlasničku strukturu medija i nedostupnost informacija.

Komparativna analiza stavova novinara prema sindikatima u Republici Srbiji ukazuje na nepovoljan imidž sindikata i nepoverljivost prema dometima kolektivnih ugovora, zajedno sa preprekama koje medijske organizacije postavljaju za sindikalno organizovanje. Trenutno u Srbiji ne postoji granski kolektivni ugovor za medijske radnike, niti postoje modeli ili smernice za njegovu izradu. Medijska strategija (2020-2025) se ovim pitanjem bavi samo marginalno, napominjući da javni servisi imaju takve ugovore i preporučujući da širi medijski sektor sledi taj primer. Međutim, nije primećen značajan napredak u ovoj oblasti, kao što je istaknuto u Izveštaju EU o napretku Srbije za 2023. godinu.

U poređenju sa pomenutim istraživanjima, analiza "Socio-ekonomski položaj novinara i medijskih radnika u Vojvodini"², koje je 2020. godine sproveo Nezavisno društvo novinara Vojvodine uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji, pokazuje da niske zarade nisu primarni problem medijskih profesionalaca. Politički pritisci i odsustvo medijske autonomije, senzacionalizam i tabloidizacija, nepoštovanje etičkih standarda profesije, pa i nizak nivo medijske pismenosti građana – sve su to problemi koji više muče novinarsku zajednicu.

¹ Milivojević, S. (ur.) (2011). Profesija na raskršću - novinarstvo na pragu informacionog društva. Beograd: Centar za medije i medijska istraživanja, Fakultet političkih nauka. Preuzeto sa <https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2017/01/Profesija-na-Raskr%C3%85%C2%A1%C3%84%E2%80%A1u.pdf>

Udruženje novinara Srbije (2014). Izveštaj istraživanja ekonomskog i profesionalnog položaja novinara – mart/ septembar 2014. godine. Preuzeto sa http://www.uns.org.rs/sw4i/download/files/article/Izvestaj%20UNS%20integracija%20poda_taka_FINAL%20.doc?id=371

² <https://ndnv.org/wp-content/uploads/2022/03/NDNV-Research-and-analysis-of-perception-of-socio-economic-position-of-journalists-and-media-workers-in-Vojvodina.pdf>

Položaj novinarki je dodatno specifičan jer su pritisci obojeni mizoginijom i seksizmom. Ovaj nalaz se može tumačiti u kontekstu višegodišnjeg urušavanja medijskih sloboda, na koje, pored analiza novinarskih udruženja i civilnog sektora u Srbiji, ukazuju i izveštaji međunarodnih organizacija³, kao i godišnji izveštaji Evropske komisije⁴.

Prethodno navedeno ukazuje na prekarnost novinarske profesije u Republici Srbiji koja je najpodrobnije istražena i prikazana 2015. godine u publikaciji „Od novinara do nadničara – prekarni rad i život“⁵, koje pokazuje da pored bezbednosnih rizika koji se često naglašavaju, novinari i medijskih radnici rade u izrazitom egzistencijalnom riziku.

U kontekstu osećaja odgovornosti za probleme u novinarstvu, analiza pokazuje da više od polovine anketiranih novinara smatra da je pasivno u rešavanju problema medija. Kao razlozi koji uslovljavaju pasivizam navedeni su strah od mogućih negativnih posledica i nepoverenje u ljude u radnom okruženju. Novinari i novinarkе rešenje svog lošeg ekonomskog položaja adresiraju prvo poslodavcima, a odmah potom samoj zajednici novinara i medijskih radnika.

Kako bi se bolje sagledao aktuelni socio-ekonomski i profesionalni status novinara i medijskih radnika, sa posebnim fokusom na položaj novinarki, pokrenuto je novo istraživanje o radnim pravima. Analizu je sproveo Sindikat kulture, umetnosti i medija Nezavisnost u okviru projekta „Medijska strategija po meri građana /2026-2031/“ koji realizuje Asocijacija nezavisnih lokalnih medija Lokal pres uz podršku Evropske unije.

Istraživanje je realizovano putem kvalitativnih (fokus grupni intervju) i kvantitativnih (anketno istraživanje) metoda. Četiri fokus grupe organizovane su u Beogradu, Novom Sadu, Subotici i Kragujevcu u periodu od 17. novembra do 8. decembra 2025. godine, i u njima je učestvovalo 24 medijskih radnika i radnica iz različitih vrsta medija, različitog profesionalnog iskustva, radnog staža i jezika na kojem izveštavaju. Fokus grupni intervjui su anonimizirani a opšti podaci (na pr. vrsta medija, tip angažovanja) navode se samo u slučaju kada je neophodno za razumevanje pojedinačnog iskustva.

³ <https://www.ecpmf.eu/mfrr-monitoring-report-2024/>

⁴ https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/3c8c2d7f-bff7-44eb-b868-414730cc5902_en?filename=Serbia%20Report%202024.pdf

⁵ Mihailović, S. (2015). Sve nesigurniji rad i život medijskih radnika. U S. Mihailović (ur.), *Od novinara do nadničara: prekarni rad i život* (str. 51–88). Beograd: Centar za razvoj sindikalizma - Fondacija za otvoreno društvo - Dan graf.

Anketno istraživanje sprovedeno je od 15. oktobra do 1. decembra 2025. godine. Formiran je neprobabilistički prigodni uzorak⁶ koji je činilo 316 novinara i medijskih radnika u Republici Srbiji, od čega su 51,6 % žene a 48,4% muškarci. Anketni list postavljen je onlajn, a kako bi se došlo do što većeg broja novinara i medijskih radnika, poziv za popunjavanje upitnika prosleđen je članovima novinarskih udruženja (Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Nezavisnog društva novinara Vojvodine (NDNV), partnerskim novinarskim i medijskim organizacijama i članovima Ujedinjenog granskog sindikata Nezavisnost.

⁶

Ne obezbeđuje reprezentativnost nalaza za celokupnu populaciju novinara i medijskih radnika

NAJVAŽNIJI REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Demografske i profesionalne karakteristike novinara

Istraživanje o radnim pravima, socio-ekonomskom položaju i profesionalnom statusu medijskih radnika i radnica u Republici Srbiji sprovedeno je 2025. godine na uzorku od 316 ispitanika/ca. Rezultati pružaju sveobuhvatan uvid u stanje novinarske profesije, od demografskog profila i ekonomskog položaja, do radnih prava, sindikalnog organizovanja, procene profesije i položaja medijskih radnica.

Pol i starosna struktura

Uzorak je po polnoj strukturi gotovo ravnomerno raspodeljen: 51,6% žena i 48,4% muškaraca. Uprkos ovoj nominalnoj ravnopravnosti u broju zaposlenih, istraživanje otkriva da su rodne razlike uočljivije u ekonomskom statusu, bezbednosti i perspektivi zapošljavanja.

Starosna struktura uzorka ukazuje na ozbiljan problem generacijske obnove profesije. Dominantna je starosna grupa od 46 do 55 godina sa 37% uzorka. Čak 66,4% ispitanika starije je od 45 godina, dok je svega 10,1% mlađe od 35 godina. Ovaj podatak govori o izraženom starenju novinarskog kadra i krizi privlačenja mladih u profesiju.

Starosna distribucija anketiranih novinara i medijskih radnika (N=316, %)		
Ispod 25 godina		1,9%
25–35 godina		8,2%
36–45 godina		24,1%
46–55 godina		37%
56–65 godina		21,5%
65 i više godina		7,3%

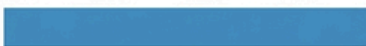

Geografska raspodela i domaćinstvo

Beograd i Novi Sad zajedno čine 70,6% uzorka (Beograd 34,8%, Novi Sad 29,7%), dok su ostale sredine manje zastupljene. Prosečna veličina domaćinstva iznosi 3,36 članova, a 75% ispitanika finansijski izdržava najmanje jednog člana porodice, sa prosečno 1,3 izdržavanih lica po domaćinstvu. Ove vrednosti ključne su za analizu materijalne situacije medijskih radnica i radnika.

Obrazovanje, iskustvo i medijski profil

Obrazovna struktura odražava različite puteve ulaska u profesiju. Najveći broj medijskih radnica i radnika ima fakultetsko obrazovanje iz oblasti društvenih nauka sa 37,7%, zatim sledi srednjoškolsko obrazovanje sa 26,9%, te fakultetsko novinarstvo sa 20,9%, dok tehničke i prirodne nauke čine 13,3%.

Obrazovna struktura ispitanika (%)		
Fakultet — društvene nauke		37.7%
Srednja škola		26.9%
Fakultet — novinarstvo		20.9%
Fakultet — tehničke/prirodne nauke		13.3%

Kada je u pitanju iskustvo rada u medijima: 33,9% ima 21-30 godina radnog staža, a 24,4% između 31 i 40 godina. Svega 5,7% ima manje od 5 godina iskustva, što potvrđuje demografsku sliku sektora u kome je mlad kadar nedovoljno zastupljen. 46,8% ispitanika primarno rade za televizije. Javni medijski servis je najveći poslodavac ispitanika sa 44,6%, privatni mediji zapošljavaju 26,6%, a mediji civilnog društva 11,4%.

Ekonomski položaj novinara

Ekonomski položaj novinara i medijskih radnika u Srbiji je i dalje ozbiljan problem. Plate su niske u poređenju sa nacionalnim prosekom, a materijalni položaj porodica beleži zabrinjavajuće pogoršanje, uprkos nominalnim rastom zarada u privredi.

Raspodela mesečnih primanja

Najveći udeo ispitanika prima više od 100.000 dinara mesečno (31,%), dok 22,5% prima između 91.000 i 100.000 dinara. Ukupno 60,9% prima od 81.000 do više od 100.000 dinara. Međutim, 5,1% nema nikakva primanja u protekla tri meseca ili prima manje od 50.000 dinara. Nacionalni prosek neto zarade u Srbiji iznosi 109.462 dinara, što znači da su zarade u sektoru ispod proseka za značajan deo zaposlenih.

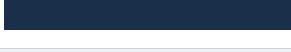

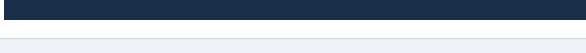

Prosečna ukupna neto mesečna primanja u poslednja tri meseca (N=316, %)		
Bez primanja		1,9%
Manje od 50.000 RSD		7,3%
51.000–60.000 RSD		5,1%
61.000–70.000 RSD		5,7%
71.000–80.000 RSD		11,1%
81.000–90.000 RSD		15,5%
91.000–100.000 RSD		22,5%
Više od 100.000 RSD		31%

Plate prema polu

Analiza primanja prema polu pokazuje da su muškarci zastupljeniji u najvišem platnom razredu (32,7% više od 100.000 RSD naspram 29,4% žena), dok žene u većem procentu čine kategorije ispod 80.000 dinara. Udeo bez primanja identičan je za oba pola (1,8-2%), a rodne razlike u platama ukazuju na sistemske nejednakosti.

Platni razred	Žene (%)	Muškarci (%)
Bez primanja / do 50.000 RSD	8,6	9,8
51.000–70.000 RSD	11,7	9,8
71.000–90.000 RSD	28,2	24,8
91.000–100.000 RSD	22,1	22,9
Više od 100.000 RSD	29,4	32,7

Promena materijalnog stanja u poređenju s prošlom godinom

Svaki drugi novinar/ka beleži pogoršanje materijalnog položaja: 36,1% smatra da je materijalno stanje lošije, a 9,8% da je mnogo lošije u poređenju s prošlom godinom. Ukupno 45,9% beleži pogoršanje, nasuprot svega 13,9% koji su zabeležili poboljšanje (13% bolje i 0,9% mnogo bolje). Ovaj trend pogoršanja priustan je uprkos nominalnom rastu zarada u Srbiji od 11,2% u 2025. godini, što jasno govori da inflacija jede realnu kupovnu moć novinara.

Materijalno stanje u odnosu na prošlu godinu (N=316, %)	
Mnogo lošije	9,8%
Lošije	36,1%
Nepromenjeno	38,3%
Bolje	13%
Mnogo bolje	0,9%
Ne mogu da procenim	1,9%

Materijalno pogoršanje je gotovo identično za oba pola: žene beleže ukupni pad od 46%, a muškarci od 45,8%. Trend pada materijalne dobrobiti je sistemski problem u sektoru koje pogađa sve novinare bez obzira na pol. Uzimajući u obzir da 75% ispitanika izdržava bar jednog člana porodice, ovi podaci ukazuju na krizu koja prevazilazi individualni ekonomski položaj i neposredno ugrožava materijalnu poziciju porodica medijskih radnica i radnika.

Dugoročni ekonomski trend - poređenje sa stanjem pre pet godina

Dugoročna slika je zabrinjavajuća: 67,7% ispitanika ocenjuje da je ekonomski položaj novinara lošiji ili znatno lošiji nego pre pet godina (36,7% lošiji, 31,0% znatno lošiji). Svega 8,5% primeti poboljšanje, a 23,7% smatra da je položaj nepromenjen. Ovi podaci svedoče o sistemskom, dugoročnom padu kupovne moći i ekonomske stabilnosti medijskih radnica i radnika u Srbiji.

Obrazovanje, iskustvo i medijski profil

Obrazovna struktura odražava različite puteve ulaska u profesiju. Najveći broj medijskih radnica i radnika ima fakultetsko obrazovanje iz oblasti društvenih nauka sa 37,7%, zatim sledi srednjoškolsko obrazovanje sa 26,9%, te fakultetsko novinarstvo sa 20,9%, dok tehničke i prirodne nauke čine 13,3%.

Prava i obaveze iz radnog odnosa

Formalna zaposlenost ne garantuje pun set radnih prava. Medijski sektor u Republici Srbiji karakteriše visok procenat stalnog zaposlenja, ali sa značajnim nedostacima u praktičnom ostvarivanju beneficija, naročito za prekarno angažovane radnike.

Vrsta radnog odnosa

Stalno zaposlenih je 74,7%, što je formalno visok procenat. Međutim, 7% radi po autorskim ugovorima, 7% su samozaposleni ili frilenseri, 3,8% na određeno vreme, a 2,5% po povremenim ugovorima. Ukupno oko 20% ispitanika obavlja novinarski posao bez stabilnih ugovornih aranžmana.

Vrsta radnog odnosa (N=316, %)	
Stalno zaposlen/a	74,7%
Autorski/delu ugovor	7%
Samozaposlen/frilenser	7%
Na određeno vreme	3,8%
Povremeni/privremeni poslovi	2,5%
Nezaposlen/a	2,2%
Volonter/ka	1,6%
Penzioner/ka	1,3%

Radno vreme

Normativno radno vreme od 31-40 sati nedeljno beleži 43,7% ispitanika. Međutim, 27,5% radi od 41 do 50 sati, a 11,1% radi više od 50 sati nedeljno, što znači da gotovo 40% novinara redovno prekoračuje standardno radno vreme. Svega 5,1% radi manje od 20 sati nedeljno.

Prosečno nedeljno radno vreme (N=316, %)		
Manje od 20 sati		5,1%
21–30 sati		12,7%
31–40 sati		43,7%
41–50 sati		27,5%
Više od 50 sati		11,1%

Pristup beneficijama i socijalna zaštita

Zdravstveno osiguranje obezbeđeno je za 93,7% medijskih radnica i radnika, a penziono i socijalno osiguranje ima 89,6-89,9% ispitanika. Plaćeni godišnji odmor

dostupan je za 84,2%, a bolovanje za 85,4%. Međutim, postoje i ozbiljni nedostaci: otpremnina je dostupna svega 41,5% ispitanika, a regres i topli obrok 63,6%. Plaćene putne troškove ima 70,3% ispitanika.

Pravo/beneficija	
Da (%)	
Zdravstveno osiguranje	93,7%
Penziono osiguranje	89,9%
Socijalno osiguranje	89,6%
Bolovanje	85,4%
Plaćeni godišnji odmor	84,2%
Slobodni dani	81,3%
Plaćeni putni troškovi	70,3%
Porodijsko odsustvo	65,5%
Odsustvo zbog lekara	73,7%
Regres i topli obrok	63,6%
Otpremnina pri višku	41,5%

Interne procedure zaštite na radu

Analiza internih procedura u medijskim organizacijama otkriva nedostatke u zaštiti zaposlenih. Procedure za bezbednost i zdravlje na radu postoje u 67,1% organizacija, ali procedure za zaštitu od zlostavljanja (mobinga) postoje samo u 50,3%, za postizanje rodne ravnopravnosti u 45,6%, a za zaštitu od seksualnog uznemiravanja u svega 42,1% medijskih kuća. Ovi podaci ukazuju na sistemske praznine u zaštiti radnih prava novinara.

Interne procedure u medijima — procenat organizacija koje ih poseduju (%)	
Bezbednost i zdravlje na radu	67,1%
Zapošljavanje osoba s invaliditetom	51,6%
Zaštita od zlostavljanja (mobing)	50,3%
Rodna ravnopravnost	45,6%
Zaštita od seksualnog uznemiravanja	42,1%

Dopunski prihodi i višestruko angažovanje

Zbog niskih novinarski plata, značajan deo ispitanika angažuje se u dodatnim aktivnostima radi dopune prihoda. Držanje obuke obavlja 35,1% ispitanika, pisanje projekata i održavanje veb sajtova/društvenih mreža 26,3%, moderiranje tribina 30,4%, a marketing 17,7%. Ovo ukazuje na sistemska ekonomska nesigurnost koja primorava novinare da diversifikuju prihode van struke, što može značajno da utiče na dostupnost, fokus i kvalitet novinarskog rada.

Položaj žena u novinarstvu

Na pitanje da li se razlikuje profesionalni i radni status žena u odnosu na položaj muških kolega, mišljenja su podeljena: 37% ispitanika odgovara potvrdno (da postoji razlika), 33,5% smatra da razlike nema, dok 29,4% ne zna. Ova podeljena slika sama po sebi govori da je neophodno uložiti više vremena i pažnje u informisanje, edukaciju i razgovor o rodnim razlikama u novinarstvu.

Ekonomski položaj novinarki

Analiza primanja prema polu pokazuje da su muškarci nešto zastupljeniji u kategoriji sa najvećim primanjima (više od 100.000 RSD: 32,7% muškaraca naspram 29,4% žena). Žene nešto češće zastupaju niže platne razrede, 11,7% prima između 51.000 i 70.000 RSD, nasuprot 9,8% muškaraca. Ovaj obrazac ukazuje na prisustvo rodnog platnog jaza, naročito u nižim platnim razredima, što je karakteristično za sektore gde formalna ravnopravnost u broju zaposlenih nije praćena jednakim ekonomskim ishodima.

Materijalno pogoršanje gotovo je identično za oba pola: 46% žena i 45,8% muškaraca beleži da je materijalno stanje lošije ili mnogo lošije u poređenju s prethodnom godinom. Poboljšanje beleži 12,3% žena i 15,7% muškaraca - razlika od 3,4 procentna poena govori o tome da žene nešto teže dostižu ekonomski napredak. Ovi podaci potvrđuju da ekonomska kriza u novinarstvu pogađa oba pola, ali da su žene u nešto nepovoljnijem položaju pri izlasku iz ekonomske stagnacije.

Perspektive zapošljavanja prema polu

Analiza šansi za zadržavanje posla u narednih godinu dana ne pokazuje značajne rodne razlike: 55,3% žena ima visoke ili veoma visoke izgleda za zadržavanje (velike: 39,3%, veoma velike: 16,0%), nasuprot 56,9% muškaraca. Međutim, pri scenariju gubitka posla, rodne razlike su izraženije: žene su u lošijem položaju, 25,2% nema nikakve šanse da nađe novi posao, naspram 15,7% muškaraca. Ovo ukazuje na asimetriju u tržišnoj poziciji: žene su gotovo podjednako sigurne dok su zaposlene, ali nesrazmerno ranjivije pri ponovnom ulasku na tržište rada.

Šanse za novi posao	Žene (%)	Muškarci (%)
Veoma velike	3,7	4,6
Velike	6,7	11,8
Osrednje	38,0	40,5
Male	26,4	27,5
Nikakve	25,2	15,7

Uslovi rada i interne procedure

Odsustvo internih procedura za zaštitu od seksualnog uznemiravanja u 57,9% medijskih organizacija posebno pogađa novinarke, koje su statistički ranjivije po ovom pitanju. Slično važi za procedure za postizanje rodne ravnopravnosti, 54,4% organizacija ih nema. Ove praznine u institucionalnoj zaštiti ostavljaju novinarke bez formalizovanih mehanizama zaštite u radnoj sredini.

Odnos prema sindikatima i sindikalnom organizovanju

Sindikalno organizovanje ima solidnu formalnu osnovu, ali su dostignuća u smislu kolektivnih prava i dalje ograničena. Podaci otkrivaju jaz između formalne pokrivenosti i stvarnog uticaja sindikata na položaj medijskih radnika i radnica.

Prisustvo i članstvo u sindikatu

Sindikati zaposlenih postoje u 64,6% medijskih organizacija u uzorku, ne postoje u 29,7%, a 5,7% ispitanika ne zna. Od ukupnog broja ispitanika, 55,4% je član sindikata, dok 42,4% nije. Kolektivni ugovor potpisan je za 53,8% ispitanika, nije za 35,4%, a 10,8% ne zna.

Efikasnost sindikata

Ocene uspešnosti sindikata u borbi za prava zaposlenih su polarizovane. Najzastupljenija ocena je 5 od 10 (17,1% ispitanika), a ocena 0 daje 12,0%, što ukazuje na visok procenat onih koji sindikat ocenjuju kao potpuno neefikasan. Ocene 7 i 8 daje 21,8% ispitanika, dok ocenu 10 daje 6,6%. Ovakva distribucija odražava duboku podeljenu percepciju o vrednosti sindikalnog delovanja: deo zaposlenih smatra sindikate korisnim partnerom, dok drugi procenjuju da nisu od stvarne pomoći.

Ocena uspešnosti sindikata u borbi za prava zaposlenih (skala 0–10, %)		
0 — potpuno neefikasan		12%
1–2		11,1%
3–4		16,8%
5 — neutralno		17,1%
6–7		19,9%
8–9		16,5%
10 — potpuno efikasan		6,6%

Kolektivni ugovor i stavovi prema poboljšanju položaja

Na pitanje o načinima poboljšanja ekonomskog položaja novinara, ispitanici se slažu da bi aktivnija uloga sindikata bila ključna: 85,1% se slaže da bi sindikat glasnije trebalo da artikuliše zahteve, 84,8% smatra da bi novinarska udruženja trebalo više da se bave radnim i ekonomskim položajem, a 86,7% da bi novinari aktivnijim zalaganjem za svoja prava doprineli poboljšanju situacije. Na pitanje da li bi potpisivanje kolektivnog ugovora poboljšalo položaj, 57,6% se u potpunosti slaže, a 27,5% delimično slaže.

Edukacija o radnim pravima

Svega 24,4% ispitanika pohađalo je obuku o načinima za ostvarivanje i zaštitu radnih i profesionalnih prava, dok čak 75,6% nije. Ovaj podatak ukazuje na sistemski nedostatak edukacije o radnim pravima u sektoru, što otežava novinarima da prepoznaju, artikulišu i zaštite sopstvenih prava, te na taj način smanjuje i efikasnost sindikalnog organizovanja.

Ocena profesije i markiranje najvećih problema u novinarstvu

Ispitanici su ocenjivali stepen slaganja sa tvrdnjama o najvećim problemima u savremenom srpskom novinarstvu. Rezultati ukazuju na visok stepen konsenzusa oko ključnih problema koji opterećuju profesiju.

Problem u novinarstvu i medijima	Slazu se (%)
Politički pritisak i odsustvo medijske autonomije	90,8
Senzacionalizam i tabloidizacija	89,0
Nepoštovanje etičkih standarda profesije	90,2
Nizak nivo medijske pismenosti građana	85,4
Niske plate novinara i medijskih radnika	83,9
Loš kvalitet medijskih sadržaja	83,2
Neodgovarajući zakonodavni okvir za rad medija	73,1

Tri problema dominiraju po stepenu slaganja: politički pritisak i odsustvo medijske autonomije (90,8%), nepoštovanje etičkih standarda profesije (90,2%), te senzacionalizam i tabloidizacija (89,0%). Niske plate koje prepoznaje 83,9% ispitanika su peti po rangu, što znači da je prepoznato kao ozbiljan strukturni problem, mada ne i jedini.

Preduslovi za poboljšanje ekonomskog položaja

Ispitanici su saglasni o tome šta su preduslovi za poboljšanje ekonomskog položaja novinara. Najsnažniji konsenzus postoji oko uloge poslodavaca i aktivnijeg zalaganja samih novinara: 88,0% smatra da bi se ekonomski položaj poboljšao kada bi poslodavci više plaćali novinare, 86,7% kada bi novinari aktivnije zagovarali svoja prava, a 85,1% kada bi sindikati glasnije artikulirali zahteve. Gotovo isti procenat (85,1%) smatra da je ključno okončanje dodele državnog novca podobnim medijima.

Uslovi za poboljšanje ekonomskog položaja novinara — procenat koji se slaže (%)	
Poslodavci počnu više da plaćaju	88%
Novinari aktivnije zagovaraju prava	86,7%
Sindikati glasnije artikuliraju zahteve	85,1%
Prestane dodela novca podobnim medijima	85,1%
Novinarska udruženja bave se ekonomskom politikom	84,8%
Kupovna moć građana bude veća	77,2%
Država propiše minimalnu zaradu	75,3%
Oglašivači više izdvajaju za medije	73,4%
Publika direktno plaća rad novinara	65,5%
Država obezbedi povoljne kredite	66,5%
EU obezbedi sredstva za medije	63%

Stavovi o profesiji i zapošljavanju

Na pitanja o uverenja o profesiji, 59,5% ispitanika se slaže da novinari sa stalnim zaposlenjem lakše mogu da se odupru pritiscima. Interesantno je da 62% veruje da frilens novinari imaju veću slobodu izbora tema i sagovornika ali to nije praćeno ekonomskom stabilnošću. Samo 35,8% smatra da stalni posao u novinarstvu nalaze oni koji su spremni na kompromise, a 33,5% veruje da bolji novinari imaju i veću zaradu.

Uverenja o profesiji (N=316, %)		
Novinari sa stalnim zaposlenjem lakše mogu da se odupru pritiscima		59,5%
Frilens novinari imaju veću slobodu izbora tema i sagovornika		62%
Stalni posao nalaze oni koji su spremni na kompromise		35,8%
Bolji novinari imaju i veću zaradu		33,5%

Uticaj društveno-političke krize koja je prouzrokovala studentske i građanske proteste 2024/2025

Istraživanje je obuhvatilo i ocenu profesionalnog i radnog položaja novinara u atmosferi studentskih i građanskih protesta, pokrenutih zbog stradanja 16 osoba u padu nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu. Rezultati pokazuju izuzetno visok stepen saglasnosti oko negativnih efekata koje je ova društveno-politička kriza imala na uslove rada — posebno u domenu bezbednosti, stresa i političkih pritisaka.

Stres i bezbednost novinara tokom izveštavanja sa protesta

Najsnažniji konsenzus postignut je oko tvrdnje da su novinari i medijski radnici bili izloženi većem stresu: 82,6% se u potpunosti slaže, a 10,1% delimično slaže — ukupno 92,7%. Gotovo podjednako visok procenat (91,4%) smatra da je tokom izveštavanja sa protesta bezbednost novinara i medijskih radnika bila ugroženija (79,1% u potpunosti + 12,3% delimično).

Politički pritisak i uslovi rada

Tvrđnju da postoji veći politički pritisak na novinare tokom izveštavanja sa protesta potvrđuje 89,9% ispitanika (76,9% u potpunosti slaže, 13,0% delimično). Lošije uslove za rad beleži 73,4% ispitanika (45,9% u potpunosti + 27,5% delimično). Ovi podaci pokazuju koliko se u vanrednim okolnostima pogoršavaju svakodnevni uslovi rada novinara - posebno onih koji izveštavaju s terena.

Radno opterećenje i zarade

65,2% ispitanika smatra da je bilo više posla za novinare (42,4% u potpunosti + 22,8% delimično) tokom protesta prouzorkovanih društveno-političkom krizom, dok 41,5% beleži smanjenje zarada (23,1% u potpunosti + 18,4% delimično). Važno je napomenuti da 39,9% nema jasno mišljenje o uticaju vanrednih okolnosti na zarade, što može da ukaže na različita iskustva u zavisnosti od vrste medija i ugovornog statusa. **Povećan obim posla bez adekvatne naknade, u kombinaciji sa povećanim stresom i ugroženom bezbednošću, čini ovaj krizni period (2024/2025) jednim od najtežih radnih perioda za novinare u Srbiji.**

Ukupno gledano, podaci iz ove sekcije potvrđuju da su problemi u društvu zbog koje su organizovani masovni protesti u Srbiji 2024/2025. godine ostavili dubok trag na novinarsku profesiju - ne samo kao vest koja zahteva pokriće, već kao kontekst koji je produbio ekonomsku nesigurnost, političke pritiske i radnu preopterećenost. **Ovo ukazuje na neophodnost sistemskih mehanizama zaštite novinara u vanrednim okolnostima koji bi im omogućili siguran rad bez straha od represije.**

Zadovoljstvo stanjem u profesiji i poslom koji obavljaju

Zadovoljstvo novinara i novinarki i medijskih radnika i radnica iskazano je kroz više dimenzija: opšte zadovoljstvo poslom, zadovoljstvo slobodom medija, odnos prema poslodavcu, državi i oglašivačima, te autonomija u radu. Rezultati ukazuju na izrazito negativnu ocenu sistemskih pretpostavki za slobodno novinarstvo, uz nešto pozitivniju ocenu konkretnog sadržaja posla.

Opšte zadovoljstvo poslom

Prosečna ocena zadovoljstva poslom iznosi 6,73 od 10. Raspoređeno po ocenama, najzastupljenija ocena je 8 (22,8% ispitanika), a zatim 7 (17,4%) i 10 (13,0%). Sa druge strane, ocenu 3 ili manje daje 10,7% ispitanika. Zadovoljstvo je gotovo identično između polova: žene daju prosečnu ocenu 6,75, a muškarci 6,71. Ispitanici s autorskim ugovorima iskazuju najveće zadovoljstvo (7,50), dok su stalno zaposleni na 6,64, a zaposleni na određeno vreme na 6,36.

Distribucija ocena zadovoljstva poslom — skala 0–10 (N=316, %)		
0–2 (nezadovoljni)		6,6%
3–4		8,9%
5 (neutralno)		10,1%
6–7		26,9%
8–9		30,4%
10 (potpuno zadovoljni)		13%

Zadovoljstvo slobodom medija i sistemskim uslovima

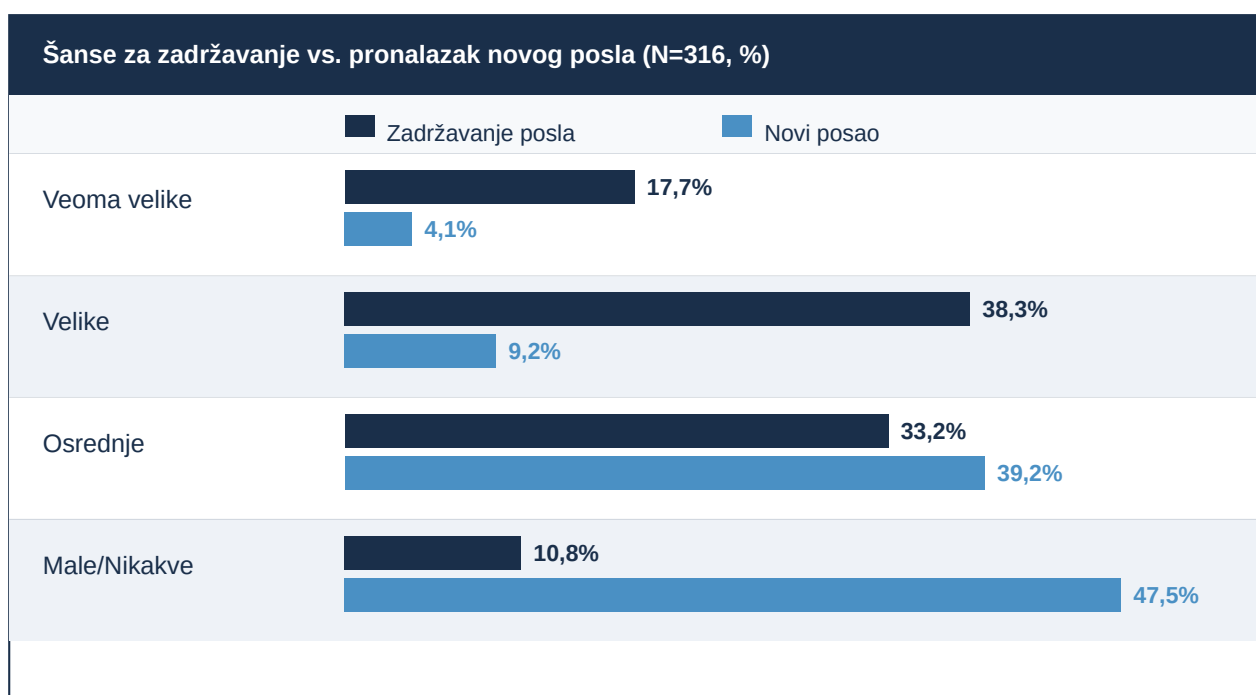
Zadovoljstvo slobodom medija u Srbiji gotovo je jednoglasno negativno: 82,3% izjavljuje da je uopšte nezadovoljno, a 9,8% delimično nezadovoljno — ukupno 92,1% je nezadovoljno slobodom medija. Slično negativna je ocena odnosa države prema novinarima: 87,3% izražava potpuno nezadovoljstvo, a 6,6% delimično nezadovoljstvo. Nezadovoljstvo odnosom političkih stranaka prema novinarima iskazuje 89,6% ispitanika.

Dimenzija zadovoljstva	Nezadovoljni (%)	Zadovoljni (%)
Sloboda medija u Srbiji	92,1	4,1
Odnos države prema novinarima	93,9	3,2
Odnos političkih stranaka prema novinarima	89,6	2,2
Odnos oglašivača prema novinarima	71,8	1,9
Odnos poslodavca prema novinarima	73,1	13,0
Autonomija u obavljanju posla	65,5	20,9

Mobilnost i perspektiva ostanka u profesiji

Analiza perspektive ostanka u profesiji otkriva nesigurnost: kada se suoče sa pitanjem o šansama za zadržavanje posla u narednih godinu dana, 55,9% procenjuje šanse kao velike ili veoma velike, dok 10,7% procenjuje da su male ili nikakve. Međutim, pri scenariju gubitka posla, situacija se dramatično menja: 47,5% procenjuje da ima male ili nikakve šanse za pronalazak novog posla, a svega 13,3% ima visoke ili veoma visoke šanse.

Budućnost u profesiji

Zadovoljstvo novinara i novinarki i medijskih radnika i radnica iskazano je kroz više dimenzija: opšte zadovoljstvo poslom, zadovoljstvo slobodom medija, odnos prema poslodavcu, državi i oglašivačima, te autonomija u radu. Rezultati ukazuju na izrazito negativnu ocenu sistemskih pretpostavki za slobodno novinarstvo, uz nešto pozitivniju ocenu konkretnog sadržaja posla.

Razmatra odlazak iz profesije	Neće napustiti profesiju	Nema stav
45,3%	32,3%	22,5%
Možda (32,6%) + Sigurno (12,7%)	Bez obzira na uslove	Ne znaju šta bi uradili

Faktori zadovoljstva u profesiji	Faktori nezadovoljstva u profesiji
<ul style="list-style-type: none"> • Svrhovitost i javna uloga novinarskog rada 	<ul style="list-style-type: none"> • Ugrožena sloboda medija — 92,1% nezadovoljno
<ul style="list-style-type: none"> • Raznolikost tema i dinamičnost posla 	<ul style="list-style-type: none"> • Politički pritisci i odsustvo medijske autonomije
<ul style="list-style-type: none"> • Sloboda u odabiru tema (naročito honorarci) 	<ul style="list-style-type: none"> • Niske zarade i ekonomska nesigurnost
<ul style="list-style-type: none"> • Kolegijalnost i timska kultura u redakcijama 	<ul style="list-style-type: none"> • Odnos države i politike prema novinarima
<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnost praćenja važnih društvenih procesa 	<ul style="list-style-type: none"> • Tabloidizacija i pad profesionalnih standarda

ANALIZA REZULTATA FOKUS GRUPNIH INTERVJUA

Osnovna tema postavljena pred fokus grupe je društveni, ekonomski i profesionalni položaj medijskih radnika i radnica u Republici Srbiji.

U Beogradu se razgovaralo o socio-ekonomskom položaju medijskih radnika u Srbiji, sa posebnim osvrtom na probleme u javnim medijskim servisima. Osnovna teza je da je položaj medijskih radnika, uprkos postojanju zakona i kolektivnih ugovora (posebno u Radio-televiziji Srbije), izuzetno težak i da ugrožava profesionalnost i nezavisnost novinarstva.

U Novom Sadu je takođe konstatovan loš socio-ekonomski položaj novinara u Srbiji, a sagovornici su kao ključne probleme navodili devalvaciju profesije, političke pritiske i ugroženu bezbednost, te zaključili neophodno sistemskih promena u društvu.

U Subotici su učesnici fokus grupe govorili o društvenom i ekonomskom položaju novinara u Srbiji, sa fokusom na Suboticu, ističući brojne izazove sa kojima se suočavaju u svom radu, posebno oni koji rade u medijima civilnog društva, kao i novinari koji izveštavaju na manjinskim jezicima.

U Kragujevcu je analiziran socio-ekonomski i profesionalni položaj lokalnih medija i novinara, a učesnice diskusije su istakle borbu za opstanak, političke pritiske, neadekvatne radne uslove i izazove u održavanju profesionalizma.

Ključni problem navedeni u fokus grupnim intervjuima:

Ekonomski položaj, nesigurnost i borba za opstanak:

- Finansiranje medija: Postoji velika razlika između medija finansiranih iz budžeta (kao što je Radio-televizija Vojvodine) i onih koji se oslanjaju isključivo na projekte. Mediji finansirani projektima nemaju finansijsku sigurnost; plate i angažmani zavise od trajanja projekata, često su minimalne i zahtevaju dodatne poslove ("tezgarenje").
- Finansijski pritisci: Nezavisni mediji se suočavaju sa nultim budžetskim finansiranjem i stalnom potrebom za pronalaženjem alternativnih izvora prihoda, dok troškovi rastu.
- Mediji koji izveštavaju na manjinskim jezicima: Iako mnogi manjinski mediji dobijaju značajna sredstva iz pokrajinskih budžeta, novinari u njima i dalje imaju probleme sa visinom plata.
- Neuspeh alternativnih modela: Pokušaji uvođenja pretplatničkih modela (npr. za 300-600 dinara mesečno) nisu uspeli jer javnost nije spremna da plaća za informacije.
- Lokalni mediji su u kontinuiranoj borbi za opstanak, preživljavajući na entuzijazmu. Novinari često rade za minimalnu platu ili manje.
- Mnogi novinari moraju da rade po dva ili tri posla kako bi preživeli, često i poslove van profesije.
- Postoji strah i neizvesnost oko isplate honorara zaposlenima, posebno pred praznike.
- Projektno sufinansiranje je preovlađujući model, ali se ocenjuje kao neadekvatan, neefikasan i često politizovan. Nezavisni mediji često ne dobijaju sredstva na konkursima.
- Mediji bliski gradskoj vlasti imaju nešto bolje plate zahvaljujući kolektivnim ugovorima i sindikalnim naporima, ali to dolazi uz određenu cenu.
- Visoke neto plate direktora u medijima bliskim vlasti drastično se razlikuju od minimalnih plata novinara.
- Nedostaju sredstva za obnavljanje zastarele tehničke opreme, što dodatno otežava rad.

Ako sa svojim primarnim poslom (koji pretpostavljam da je puno radno vreme po Zakonu o radu) ne možete da obezbedite sebi normalan život, onda to nije dobar socijalno-ekonomski status.

Prvo što mi pada na pamet je novac i nije nikakva tajna je da su novinari i novinarka u Srbiji potplaćeni i to je nešto što traje godinama. Međutim, nije to samo ekonomski položaj nego i položaj u društvu, odnosno socijalni položaj za koji isto tako znamo da je ne loš, nego katastrofalan i zapravo novinarke i novinari su dežurni krivci za sve, glavni neprijatelji ove vlasti, pa možda mogu da kažem i glineni golubovi, tako da i socijalni i ekonomski položaj je loš i to nije moje mišljenje, to su činjenice na koje ukazuju istraživanja relevantnih domaćih i međunarodnih udruženja i institucija.

Po mom iskustvu zapravo ekonomski položaj novinara nikada nije bio bogznakakav, sad je poprilično lošiji nego što je bio i ranije. Međutim, ono što je dovelo do toga je u stvari socijalni položaj novinara, položaj novinara u društvu koji je u poslednjih 15 godina sistemski uništavan i vrlo uspešno devalvirana naša profesija.

Moj glavni utisak u vezi sa socio-ekonomskim, pre svega ekonomski položajem novinara, je pitanje koji zapravo novinar može da živi od jedne plate, a da ne radi još nešto sa strane.

Prekarni radni status i nesigurnost:

- Veliki broj radnika godinama radi na ugovorima na određeno vreme ili kao honorarci, obavljajući poslove za koje postoje sistematizovana radna mesta.
- Plate za ove kategorije su značajno niže i sporije rastu u poređenju sa stalno zaposlenima.
- Ovim radnicima nije priznat status radnika, što znači da nemaju plaćeno bolovanje, osiguranje, plaćeni odmor, niti su obuhvaćeni kolektivnim ugovorom.
- Strah od gubitka posla (npr. otkazivanje ugovora) sprečava honorarce da se angažuju u sindikalnim aktivnostima u onim medijima u kojima funkcionišu sindikati.
- Nezadovoljavajući socio-ekonomski status prisiljava novinare da traže dodatne izvore prihoda, što im ugrožava bezbednost i fokus na glavni posao. Zbog niskih plata, mnogi novinari su prinuđeni da rade dodatne poslove kako bi preživeli, što dodatno iscrpljuje.

Nemaju plaćeno bolovanje, nisu osigurani, nemaju plaćen prekovremeni rad...Ove godine je to naša najveća rana – izgubili smo 20 i više ljudi...Najgora frustracija su kolege koje su ostale bez posla i naša nemoć zato što ne postoji kolektivni ugovor koji bi uključio honorarne radnike kao radnike. Moja konstatacija je da se honorarni radnici ne priznaju kao radnici. Još veći problem je što su takve kolege angažovane neretko godinama, pa i decenijama.

Loši uslovi rada, opterećenost medijskih radnika i kršenje radnih prava:

- Nepoštovanje radnog vremena: Prekovremeni i neplaćeni rad su česti, posebno noću i vikendom. Poslodavci ignorišu pravila, broje sati na frustrirajući način i teraju zaposlene da rade van definisanih radnih okvira.
- Nedostatak resursa: Novinari često sami nabavljaju osnovni materijal (baterije, papir) ili rade u lošim uslovima (problematičan kvalitet vazduha u redakciji).
- Nedostatak adekvatnih uslova: Zatvaranje restorana i klubova u okviru medijskih kuća dovodi do toga da zaposleni nemaju adekvatne uslove za ishranu i pauzu.
- Ne postoji jasno definisano radno vreme; novinari rade prekovremeno, uključujući vikende i noći.
- Jedan novinar često obavlja više funkcija (reporter, montažer, režiser) zbog smanjenog broja zaposlenih nakon privatizacije.
- Povećani su zahtevi za učenjem i adaptacijom na tehnološki razvoj, što predstavlja izazov, posebno za starije kolege.

Radimo 24/7, znači 7 dana u nedelji. Ništa nije definisano – rad vikendom, noćni sati, promena smena – pogotovo sada u ovom haosu, to ne postoji.

Mislim, kupovali smo mi papir za štampu kada nije bilo sredstava. Dakle, ja ne znam. Svaki put kada uđem u sekretarijat da tražim baterije, ja ne znam da li ću da ih dobijem, zato što sam navikla da ja kupujem svoje baterije.

Njihova bezbednost na radu je jako važna komponenta socijalno-ekonomskog položaja. Posebno se to vidi sada kad su protesti u toku – da li poslodavci ispunjavaju sve svoje obaveze iz oblasti bezbednosti na radu prema novinarima.

Radim takav posao gde je jako bitan taj moment bezbednosti na radu – ali na razumevanje poslodavca nismo nailazili.

Pre deset godine sam bila na godišnjem odmoru i ne znam šta je godišnji odmor i ne znam koliko traje radni dan, jer shvatam da ovo što ja radim moram da radim 24 sata...i ako bi ja sad sebe posmatrala pre 20 godina i sad, obim posla je mnogostruko veći, čak ne mogu da kažem dva puta, više definitivno. Potreba za učenjem je mnogo veća zbog tehnološkog razvoja, iziskuje više vremena, više ulaganja, naročito za starije ljude kojima ta tehnološka transformacija zapravo nije tako bliska.

Specifičnosti u javnim medijskim servisima (RTS i RTV):

- Postoje kolektivni ugovori koji su na papiru "vrlo dobri", ali se ne poštuju u praksi.
- Problem sa "spoljnim produkcijama" koje se angažuju, dok se interni radnici "bacaju u drugi plan", uz nepoštovanje bezbednosnih standarda za eksterne saradnike.
- Rukovodstvo RTS-a tumači kolektivni ugovor i Zakon o radu na različite načine, pronalazeći rupe.
- Kažnjavanje novinara (npr. uslovne kazne od 6 meseci) zbog "kršenja radne discipline" ili "slobodnog mišljenja".
- RTS, kao javni servis, ne ispunjava ustavne i zakonske obaveze objektivnog, nepristrasnog i blagovremenog informisanja.
- Cenzura urednika je prisutna, što je u suprotnosti sa kodeksom novinara.
- Diskriminacija u manjinskim redakcijama: Novinari u manjinskim redakcijama Radio-televizije Vojvodine su značajno manje plaćeni, obavljaju više posla i osećaju se kao "nižeg ranga" u odnosu na kolege iz srpske redakcije.
- Nedostatak profesionalizma u javnom servisu: Kritike su upućene RTV-u zbog neadekvatnog reagovanja na udarne vesti, birokratije i političkog uticaja.
- Plate: Novinari u javnim servisima, iako imaju kolektivne ugovore i garantovane plate (ponekad i 13. platu), ističu da su plate nedovoljne za pristojan život, naročito za samohrane roditelje. Postoje iskustva kašnjenja plata i u javnom servisu (npr. RTV 2013. godine), što stvara osećaj nesigurnosti
- Mobing i pritisci: Nedavanje radnih zadataka (npr. mesecima), premeštanje na druga radna mesta bez profesionalnih razloga.
- Služba za ljudske resurse ocenjena je kao neprofesionalna, nekompetentna i nemoćna, čak i u slučajevima mobinga.
- Rukovodstvo ignoriše saopštenja i obraćanja sindikata.
- Pritisci od strane uprave, vlasti i čak kolega koji sprovode propagandu.
- Javna etiketiranje novinara od strane rukovodstva (npr. tokom studentskih blokada RTS-a), čime se narušava njihov ugled i profesionalni integritet.
- Državna revizorska institucija ne razume specifičnosti novinarskog posla, insistirajući na osmočasovnom boravku u zgradi, što je nepraktično za terenske novinare

Dolazim iz manjinske redakcije RTV2 i mi smo jako potplaćeni, s obzirom na kolege koje rade na srpskom jeziku. Znači oseti se da smo manjinci koji obavljamo isti posao, čak još više, jer nas nema toliko. Pa ja radim i informativu i sporovozni i presenter sam i uređujem i novinarka sam, a imam znatno manje platu nego kolega, koleginica koja radi kao presenter samo na prvom programu. I to se jako oseti, i po pitanju para i po vrednovanju da smo kao malo nižeg ranga.

Služba za upravljanje ljudskim resursima takođe neprofesionalno radi svoj posao, bar u onom delu kome ja mogu da posvedočim. Dakle, moje iskustvo je da me ta služba gotovo pa i ignoriše potpuno, retko kad odgovore, i to opet moram da tražim pomoć kolega iz sindikata da bih uopšte mogla da postavim neku komunikaciju sa službom za ljudske resurse. I sve ovo vam pričam kao neko ko trpi mobing godinama...Dakle, imam situaciju da, na primer, po mesec-dva nemam nijedan radni zadatak, da poslodavac i urednici ignorišu moje molbe za rad, što utiče naravno i na zdravstveno stanje i na pravo na rad.

Na primer, u RTS-u ugovor o radu, stalno zaposlenje, i kada je čovek želeo da se bavi temama koje su u javnom interesu, kada je hteo da se bavi svojom kućom i pritiscima od strane izvršne vlasti i predsednika konkretno, na svoju medijsku kuću, dobio je opomenu pred otkaz.

Paradoksalno: rukovodstvo koje svojim činjenjem i nečinjenjem dramatično urušava ugled kuće – optužuje nas koji se borimo za profesionalno informisanje da mi urušavamo ugled kuće. Potpuna perversija, zamena teza za 180 stepeni.

Smatram da mi imamo zakonske i ustavne okvire i sam javni servis naš, Radio-televiziju Srbije, finansiranje i Zakon o javnom servisu je sasvim dovoljan samo da bi se poštovao i primenjivao.

Ja samo ovo da kažem, znači i edukacija i solidarnost i sve to, ali RTS i RTV naši javni servisi biće kičma reforme našeg medijskog sektora jednog kada do toga dođe. I to je jedno od najvažnijih stvari koje moramo da čuvamo. Finansijska nezavisnost, ovaj prvi korak je postignut u zakonu stoji finansiranje od strane građana.

Svi znamo da je po Zakonu o radu osam sati efektivnog dnevnog rada obavezno. Ali kad je u pitanju naša firma, tu postoji apsolutno nerazumevanje kad je reč o novinarskom poslu. Mi nismo službenici koji sede osam sati u kancelariji i pišu ili ne znam šta rade, mi smo ljudi koji većim delom rade na terenu.

Položaj u lokalnim medijima i medijima civilnog sektora:

- Situacija je drastično lošija nego u javnim servisima.
- Niske plate, radnici obavljaju više poslova istovremeno, često troše sopstveni novac za rad.
- Manje sindikalnog organizovanja i veći pritisci.

Ono što je novina je orkestrirana hajka konkurentnih medija, neko od SNS prozove neki medij i onda ti mediji prenose i stvaraju hajku i na društvenim mrežama. Tako da je to sad jedan novi način za onemogućavanje lokalnih medija da rade i daleko su perfidniji modeli koji se primenjuju nego što su bili ranije.

U pitanju su mali lokalni mediji, uglavnom civilnog sektora, koji su nastali od ljudi koji su ostali bez posla ili nisu bili politički podobni da rade u javnim preduzećima i u ovim medijima koji su bliski vlasti. Upavo njihova egzistencija nije čak ni na nuli, nego i u minusu.

I zaista svi oni koji žive i dalje mislim da da to treba podvući da lokalni mediji žive, opstaju na bazi entuzijazma ljudi koji u njima rade. I što je medij manji, iskreno govoreći, trude se da njihov profesionalizam bude veći.

Tako da ne znam da li je kod svih i da li se ovako ima tu i takvu neku ideju i sad sa tom mišlju i pristupa radu, ali nekako smo zaista smatrale da je ovo veliki momenat i trenutak u celom društvu da bismo tek tako prestale i otišle na neka druga radna mesta. Bukvalno smo radile bez novca i bez ugovora.

Politički uticaji i pritisci:

- Upliv politike u uređivačku politiku: Nacionalni saveti, kao osnivači medija na manjinskim jezicima, dozvoljavaju dubok upliv politike, što je dovelo do otpuštanja novinara i širenja straha u redakcijama.
- Nacionalistička retorika: Nezavisni novinari se označavaju kao "strani plaćenici", "izdajnici", "CIA agenti", "ustaše", te se tako mediji nazivaju "državnim neprijateljima".
- Nepotizam i političko favorizovanje: Ljudi sa partijskim knjižicama imaju prednost pri zapošljavanju i napredovanju u medijima kojima su osnivači nacionalni saveti, a lokalna samouprava često štiti "svoje" ljude, onemogućavajući normalan rad.
- Mediji bliski vlasti su u privilegovanom položaju, ali su istovremeno pod kontrolom i služe interesima vladajućih struktura.
- Represija nad medijima je, prema tvrdnjama učesnika, jača i perfidnija nego u Miloševićevo vreme, a trenutni predsednik je "prevazišao" prethodne režime u kontroli medija.
- Pritisci su suptilni, medijima se ne uskraćuju informacije direktno, već se to čini kroz uskraćivanje finansiranja putem konkursa, otežano dobijanje sagovornika, ignorisanje itd. Kao primer, navodi se problem u Kragujevcu gde, uprkos zakonskoj obavezi, lokalne samouprave ne daju direktne izjave novinarima, već često pisane forme.

Poslodavac načinom rada, posebno informativnim programom, koji je takav kakav jeste i ne samo sad, nego oduvek, ali sad je možda čini se negde najgori, narušava ugled firme, narušava ugled kuće, narušava ugled svima nama, i onda i mi kao pojedinci koji se borimo da doprinesemo da kuća funkcionise profesionalno ili da damo svoj doprinos koliko možemo u tome, i mi smo od strane javnosti okarakterisani kao negativni, kao neko ko se bavi propagandom, kao neko ko radi za potrebe vlasti, jel ove ili one. Tako da u tom smislu i tu nas poslodavac ugrožava i ne obezbeđuje zdrave i normalne uslove za rad, jer i to je jedna vrsta i stresa i pritiska.

Nacionalni saveti su sada osnivači. Nismo mislili da će politika toliko duboko da korača u uređivačku politiku, ali vi ćete sa te novinarske strane saslušati u Subotici učesnike okruglog stola koji su otpušten baš zbog toga. Borba je bila velika. Godinu i po smo radili da ti ljudi ostanu u redakciji, ne oni su otpušten i to na veoma čudan način...Kada vam neko pokaže mač koji visi iznad vaše glave i bude tako odstranjen deo koji po njima nije validno bilo u tom političkom sistemu, onda vi imate taj strah koji uđe u redakciju.

Što se tiče novinara koji rade u manjinskim redakcijama koje zavisi od političkih stranaka možda postoje određeni veći pritisci ali ja mislim da su svi ti ljudi koji tamo rade potpuno svesni svojih dometa i oni se bave, mislim, to je samocezura, to je to i po prirodi znaju šta treba i kako i prihvataju taj način funkcionisanja, a pretpostavljam da među njima ima i onih koji možda misle drugačije, ali prihvataju to da se svakodnevno cenzurišu.

Oni neće da kažu da oni nama neće da daju izjave, niti će da kažu da bi oni najradije da se mi ugasimo, ali mi nećemo da prođemo na jednom konkursu, nećemo da prođemo na drugom konkursu i samim tim moramo da se bavimo nečim drugim.

Ipak treba istaknuti da su nezavisni novinari koji mogu da rade svoj posao prepoznati od strane režima kao neprijatelji. Sad taj društveni deo kroz koji mi prolazimo kao "strani plaćenici".

Uloga sindikata i profesionalne solidarnosti:

- Sindikati u RTS-u su aktivni i poseduju dobre ugovore, ali se suočavaju sa problemima implementacije i nedostatkom podrške od strane rukovodstva.
- Generalno, radnici su pasivni i nedovoljno edukovani o svojim pravima, što umanjuje snagu sindikata.
- Postoji otpor starijih zaposlenih prema sindikalnom organizovanju zbog loših iskustava iz prošlosti.
- Potrebna je veća solidarnost među radnicima i članstvo u sindikatima.

Ali treba da imate svestan sindikat, da imate zaštitu novinara i treba da imate neku vrstu saznanja i hrabrosti sve to da iznesete baš sa ove strane, jer mi smo korisnici tih državnih para i misle da smo plaćeni, pa moramo da čutimo, ali ne moramo da čutimo.

A sve postoji na papiru, ali naši poslodavci – govorimo o RTS-u – ne poštuju kolektivni ugovor koji je, kažu pravnici, kažu kolege iz sindikata koji su radili na tome, vrlo dobar i štiti prava radnika – ali ga ne poštuju poslodavci.

Mi smo ti koji moramo da nateramo, a imamo ljudi koji hoće da rade, nekoliko ljudi koji hoće da rade. Ne postoji situacija u RTS-u u poslednjih deset godina da nismo reagovali. Jeste, ono – upozorenje je ovo ono, ali nema otkaza u radu, nema smanjenja plate, nema ništa. Kako mi to uredimo? Možda je ulaganje u edukaciju, možda ulaganje u članstvo i edukaciju. Priča – koja su prava, kako mogu da se ostvaruju prava ljudima.

Znači, mi smo sindikat. To je prva stvar koju moramo da shvatimo. I druga stvar je da insistiramo na svojim pravima.

Jako bitno je jačanje samih sindikata...Ovo granski kolektivni bi bio idealan. To bi pokrilo, kako bih rekla, i velike medije, i male medije, i lokalne medije – i to bi bila jedna idealna situacija. Znamo da je to jako teško. Ne možemo, naravno, da nametnemo poslodavcima da se udružuju... Mislim, mi ne možemo da im nametnemo obavezu da se udružuju, ali možemo nekim drugim putevima – tako kroz neke razgovore, kroz jačanje, kroz medijsku strategiju ispod – da pokušamo da se to na neki drugačiji način uredi.

Društveni i profesionalni status novinara i novinarki:

- Pad ugleda - novinari osećaju značajan pad ugleda i poštovanja u društvu u poslednjih 30 godina, više se ne doživljavaju kao elita.
- Negativan kontekst - zbog opšte medijske slike (npr. Informer), novinari se često generalizuju i posmatraju negativno, čak i kada pošteno rade svoj posao.
- Javni servis vs. nezavisni mediji: Novinari javnog servisa (npr. RTV) suočavaju se sa kritikama da ne ispunjavaju svoju zakonsku misiju, dok nezavisni i manjinski mediji često preuzimaju tu ulogu pokrivajući teme koje javni servis zanemaruje.
- Građani imaju veliko poverenje u nezavisne lokalne novinare, često ih zovu da prijave probleme ili daju informacije.
- Profesionalizam je i dalje visok kod novinara u malim, nezavisnim medijima, često vođen "inatom" i osećajem odgovornosti prema javnosti.
- Mladi saradnici, posebno nakon studentskih protesta, prihvataju profesionalne vrednosti, ali nisu zainteresovani za rad u medijima gde je egzistencija neizvesna.

- Autocenzura je veliki problem u medijima bliskim vlasti, jer je egzistencija novinara direktno ugrožena ako se profesionalno ponašaju.
- Srozan ugled novinarske profesije u društvu, posebno u 21. veku.
- Nedostatak socio-ekonomske sigurnosti direktno utiče na nemogućnost slobodnog i profesionalnog novinarstva.
- Medijska strategija se fokusira na "medijsko tržište" umesto na "javni interes", što dodatno pogoršava položaj radnika.
- Bujanje finansijskih centara moći utiče na medije, pored političkih pritisaka
- Novinari su potplaćeni i percipiraju se kao "dežurni krivci" i "neprijatelji vlasti". Opšte je mišljenje da je društveni položaj novinara loš, pa čak i katastrofalan, što potvrđuju i relevantna istraživanja.

Bez onih slobodnih novinara koji neće morati da strepe za svoj posao i za svoju platu nema ni slobodnih medija i medijske scene.

Slažem se da je profesionalizam više izražen u tim malim medijima ali isto tako moramo da napomenemo i da autocenzura zapravo kod ljudi koji rade u privatizovanim medijima bliskim vlasti, zapravo ima jako visok stepen i ako bi negde sad tražili varijantu je zaista mislim da većina tih ljudi vrlo lako mogu da prihvate neke profesionalne standarde i da bi to prihvatili ali da ih je njihova egzistencija i potreba da opstanu, bilo kako, neki sopstveni interes nešto što ih drži u takvom položaju.

Nekako kao da su zapravo manji profesionalni mediji, sad mi ih baš nemamo u Subotici mnogo, evo Magločistač i Slobodni MađarSo, kao da su preuzeli zapravo ulogu javnog servisa i bave se tim poslovima kojima se javni servis ne bavi to na profesionalan način.

Ono što možemo uraditi, sem da menjamo sebe, ajmo da radimo i interno i eksterno, mislim da je novinarska profesija u jako velikom problemu i da nikad do sada nije bila u takvom problem, gde su se određene vrednosti pogubile, gde su se određeni interesi pojavili kao izuzetno jaki.

Profesionalni izazovi i preopterećenost:

- Raskorak između ideala i prakse: Postoji veliki raskorak između onoga što novinari misle da bi trebalo da rade i stvarne medijske prakse.
- Pritisci: Novinari se suočavaju sa pritiscima nadređenih da izbegavaju osetljive teme. Manjinski mediji su pod posebnim pritiskom, jer se smatra da su "na ostrvu" i da su im sve oči uprte u njih, dok se veće medije "nosi matica".
- Očekivanja javnosti - građani očekuju od novinara da znaju sve i da rešavaju probleme, čak i u privatnim situacijama, što stvara dodatni pritisak

- Nerazumevanje uloge novinara: Javnost često ne razume suštinsku ulogu novinara, a sami novinari su, čini se, prihvatili ovaj negativan stav.
- Preopterećenost i izgaranje (burnout): Radno vreme praktično ne postoji; novinari rade pre podne, popodne, uveče i noću. Nema bolovanja ni odmora, čak ni vikendom. Multitasking je ekstremno izražen: novinari su istovremeno reporteri, pisci, urednici, fotografi, snimatelji, montažeri, administratori društvenih mreža, komunikatori sa donatorima, projektni menadžeri, prevodioci, finansijski izveštači, marketing stručnjaci, pa čak i psiholozi u razgovoru sa sagovornicima.
- Hiperprodukcija i provera informacija: Zbog rizika od tužbi i manipulacija, svaka reč, zarez i tačka moraju se proveravati sa svih strana, što oduzima mnogo vremena i energije, i čini pisanje vesti sličnim istraživačkom novinarstvu.
- Pritisci su suptilni, medijima se ne uskraćuju informacije direktno, već se to čini kroz uskraćivanje finansiranja putem konkursa, otežano dobijanje sagovornika, ignorisanje itd. Kao primer, navodi se problem u Kragujevcu gde, uprkos zakonskoj obavezi, lokalne samouprave ne daju direktne izjave novinarima, već često pisane forme.

Mislim novinar treba da bude 24 sata novinar, znači ne možeš ni da pobegneš i da hoćeš, jer stalno si u pokretu, stalno razmišljaš, stalno juriš neke teme, bilo šta.

Ja često umem da kažem da meni treba da daju jednu platu samo za telefoniranje u toku dana. Ja ustanem i to je 200 mejlova, to je milijardu poruka, ta funkcija urednice dopisništva podrazumeva i to da sam ja filter između ljudi koji rade ovde i ljudi u Beogradu. Da ne govorim o svim ljudima koji nas zovu sa problemima silnim, koje imaju, vrlo često zato što nemaju kome drugom da se obrate i onda smo mi ta adresa, tako da ne mogu prstom da pokažem ovo je sat vremena u mom danu kada ću ja da budem potpuno slobodna. Dešavalo se da iskačemo iz kreveta, blockade RTV-a kad su bile, ti u ponoć izlaziš iz kreveta i trčiš.

Mislim da treba još napomenuti što se tiče novinara, fotoreporter su kao fakički izumrli, tako da mi dobar deo vremena posvećujemo pronalasku fotografija. Pa onda pronalasku dozvole za te fotografije jer će odmah tužiti ako je nemamo. S druge strane, ja isto takođe vodim i deo na mrežama. I ubacujem svoje vesti i redaktor sam i lektor i dajem naslove, tako da se u principu najmanje bavim svojim tekstom. To mi je najlakši deo posla koji najbrže radim, a sve ovo drugo oduzima najviše vremena.

Do toga da je kod nas u redakciji možda jedna novinarka ili novinar deo nekog novinarskog udruženja, nemamo sindikat, tu ulogu sindikata izigravam ja, pošto otprilike ja idem da pričam sa direktorom o platama ljudi, da im poveća i ostalo.

Ugrožena bezbednost novinarki, rodna diskriminacija i mizoginija

- **Ugrožena bezbednost:** Fizički napadi na novinare (i muške i ženske) su prisutni, posebno tokom protesta, i policija često ne pravi razliku po polu.
- **Mizogini napadi:** Iako su meta napada oba pola, novinarke su dodatno izložene mizoginim uvredama (glupače, kurve) koje se tiču njihovog pola, a ne samo profesionalnosti. Čini se da su lakša meta za fizičke akcije.
- **Slučajevi internog zlostavljanja:** Iznete su tvrdnje o "bunga bunga žurkama" u određenim televizijskim programima, gde je prisustvo uslov za dobijanje posla. Takođe, poslodavci ne reaguju adekvatno na snimanje i objavljivanje snimaka novinarki bez dozvole
- **Napadi na novinarke:** Novinarke se suočavaju sa specifičnim rodnim uvredama i mizoginim komentarima ("mesto ti je u kuhinji", kritike fizičkog izgleda). Neki političari se arogantnije ponašaju prema novinarkama.
- **Fizička i pravna nesigurnost:** Novinari se osećaju nebezbedno, naročito nakon nedavnih napada na kolegice u Subotici. Ističe se da napad na novinara nema iste posledice kao napad na službeno lice (npr. policajca), što ih čini lakom metom. Normalizovani su napadi, uvrede i pretnje.
- **"Ženski posao" i preopterećenost:** Novinarstvo se često doživljava kao "ženski posao", a novinarke su često preopterećene, radeći 24/7 (npr. na breaking news televizijama) što dovodi do zdravstvenih problema. Mnogo se posla obavlja van radnog vremena.

Druga dimenzija jeste to da je novinarstvo ženski posao, da su žene brožčano dominantne, ali i da u svim tim uvredama uvek ima mizoginije, jer ako se analiziraju uvrede koje se upućuju kolegama nikada se ne dovodi u pitanje njihova stručnost, na primer. Obično su oni izdajnici i tako dalje. Nama će da kažu da smo glupače, da smo kurve, zapravo upućivaće nam uvrede od kojih se mnogo teško odbraniti nekim racionalnim argumentima, a imaju i toga da smo prosto lakše mete.

A što se tiče javnosti i što se tiče situacija u kojima se napadaju novinari ovde žene lošije prolaze u tom smislu zato što su žene i dobijaju takve etikete kao tipa "šta ti ima da pišeš, mesto ti je u kuhinji, bolje kuvaj ručak, imaš li ti decu" ili "ti nosiš minić. zašto ti ovako, zašto ti onako" tako da se fizički izgled takođe stavlja pod lupu da ti ako si žena i ne, daj bože, izgledaš dobro, onda je to hendikep na neki način i to zloupotabljavaš verovatno u svom poslu. A to opet pokazuje i to da oni nisu u stanju da naprave bilo kakvu analizu u profesionalnom smislu, pa onda se ide uvek na lično.

Nisam ni razmislila da budem iskrena, ali činjenica jeste da je konkretno on ali verovatno i neki drugi političari, kao što je na primer predsednik skupštine u Subotici, verovatno se odnosi zato arogantnije prema meni jer sam žena i kao ono proba, kao proći će i ispašću glupa ili ne znam šta.

Ali treba da imate svestan sindikat, da imate zaštitu novinara i treba da imate neku vrstu saznanja i hrabrosti sve to da iznesete baš sa ove strane, jer mi smo korisnici tih državnih para i misle da smo plaćeni, pa moramo da čutimo, ali ne moramo da čutimo.

A sve postoji na papiru, ali naši poslodavci – govorimo o RTS-u – ne poštuju kolektivni ugovor koji je, kažu pravnici, kažu kolege iz sindikata koji su radili na tome, vrlo dobar i štiti prava radnika – ali ga ne poštuju poslodavci.

Mi smo ti koji moramo da nateramo, a imamo ljudi koji hoće da rade, nekoliko ljudi koji hoće da rade. Ne postoji situacija u RTS-u u poslednjih deset godina da nismo reagovali. Jeste, ono – upozorenje je ovo ono, ali nema otkaza u radu, nema smanjenja plate, nema ništa. Kako mi to uredimo? Možda je ulaganje u edukaciju, možda ulaganje u članstvo i edukaciju. Priča – koja su prava, kako mogu da se ostvaruju prava ljudima.

Znači, mi smo sindikat. To je prva stvar koju moramo da shvatimo. I druga stvar je da insistiramo na svojim pravima.

Jako bitno je jačanje samih sindikata...Ovo granski kolektivni bi bio idealan. To bi pokrilo, kako bih rekla, i velike medije, i male medije, i lokalne medije – i to bi bila jedna idealna situacija. Znamo da je to jako teško. Ne možemo, naravno, da nametnemo poslodavcima da se udružuju... Mislim, mi ne možemo da im nametnemo obavezu da se udružuju, ali možemo nekim drugim putevima – tako kroz neke razgovore, kroz jačanje, kroz medijsku strategiju ispod – da pokušamo da se to na neki drugačiji način uredi.

Društveni i profesionalni status novinara i novinarki:

- Pad ugleda - novinari osećaju značajan pad ugleda i poštovanja u društvu u poslednjih 30 godina, više se ne doživljavaju kao elita.
- Negativan kontekst - zbog opšte medijske slike (npr. Informer), novinari se često generalizuju i posmatraju negativno, čak i kada pošteno rade svoj posao.
- Javni servis vs. nezavisni mediji: Novinari javnog servisa (npr. RTV) suočavaju se sa kritikama da ne ispunjavaju svoju zakonsku misiju, dok nezavisni i manjinski mediji često preuzimaju tu ulogu pokrivajući teme koje javni servis zanemaruje.
- Građani imaju veliko poverenje u nezavisne lokalne novinare, često ih zovu da prijave probleme ili daju informacije.
- Profesionalizam je i dalje visok kod novinara u malim, nezavisnim medijima, često vođen "inatom" i osećajem odgovornosti prema javnosti.
- Mladi saradnici, posebno nakon studentskih protesta, prihvataju profesionalne vrednosti, ali nisu zainteresovani za rad u medijima gde je egzistencija neizvesna.

ZAKLJUČAK

Medijski radnici i radnice koji su učestvovali u fokus grupama saglasni su da je socio-ekonomski i profesionalni status vrlo loš, uz konstataciju da se situacija u ovom sistemu "ne može promeniti" i da će verovatno biti "gore dok se ne promeni vlast". Zaključuje se da je potrebna sveobuhvatna borba na više nivoa, uz veliku solidarnost medijskih radnika, kako bi se očuvalo nezavisno i profesionalno novinarstvo.

Uprkos pesimizmu zbog trenutnog stanja medija i uopšte medijskih sloboda, prepoznaje se važnost sindikata, novinarskih udruženja, medijske pismenosti i profesionalnog obrazovanja. Međutim, naglašava se da se suštinske promene neće desiti dok god politički pritisak ne bude eliminisan.

Mislim ja ovo stvarno potpisujem pre svega poštovanje zakona – jer da se ovi zakoni koji imamo poštuju, nijedan od ovih problema ne bi postojao uopšte. Uključujući položaj u privatnim medijima – jer novca ima dovoljno, ali se mimo zakona on raspoređuje na druga mesta, a ne onim medijima koji proizvode sadržaj od javnog interesa i koristi se za političku i svaku drugu vrstu kontrole. Tako da ima i novca, ima i kadrova, ima i propisa – samo kad bi se ti propisi primenjivali, problema ne bi bilo.

Dakle, ne mislim da je ta bitka koja se vodi uzaludna, ali mislim da ne može da dovede do nekog efekta sve dok sa druge strane postoji režim koji je dobar deo svoje moći baštini upravo ili na kontroli ili na tlačenju medija. Mi sad dolazimo iz različitih redakcija, čuli smo kakvi su uređivački pritisci na RTV-u, sa druge strane mi ne smemo iz kuće maltene da izađemo, strahujem da li će neko da te prepozna i šta može da ti se desi. Dakle, sve dok se taj politički pritisak ne eliminiše, ja mislim da mi ne možemo da govorimo o nekoj boljoj budućnosti profesije.

Mi smo govorili o tom nekom profesionalnom položaju ali ako govorimo o ekonomskom, zaista ne možemo gledati odvojeno od države u kojoj živimo, jer dobiti novac da bi se povećale plate, posebno u privatnom sektoru je potpuno nemoguće ako imamo državu kakvu imamo.

Bez tih nekih velikih sistemskih promena u društvu nema ništa – naravno, u velikim sistemskim promenama učestvuje mnogo pojedinaca. Tako da je važno da mi pojedinci svako na svom mikronivou damo neki svoj doprinos.

PREPORUKE I MOGUĆA REŠENJA ZA POBOLJŠANJE POLOŽAJA MEDIJSKIH RADNIKA I RADNICA

Striktivno poštovanje postojećih zakona, propisa, strateških dokumenata i kolektivnih ugovora

- naglašava se da su propisi uglavnom dobri, ali da je neophodna i dolsedna primena u praksi
- novinarska udruženja su odbila učešće u izmenama zakona zbog nespremnosti za primenu
- rešavanje mobinga i pritisaka - službe za ljudske resurse moraju biti profesionalnije i efikasnije u zaštiti radnika.
- uvođenje mehanizama za kontrolu primene medijske strategije, sa konkretnim rokovima i odgovornošću.
- izmene i usaglašavanje zakona koji su u koliziji (npr. Zakon o lokalnoj samoupravi i medijski zakoni).

Jačanje sindikata, novinarskih udruženja i profesionalne solidarnosti

- edukacija članstva o radnim pravima i načinima odbrane.
- povećanje broja članova u sindikatima kako bi imali veću pregovaračku moć.
- kopiranje modela sindikalnog delovanja iz razvijenih kapitalističkih zemalja (na primer, Nemačka, Engleska).
- podsticanje aktivnog delovanja i borbe za svoja prava na individualnom i kolektivnom nivou.
- sindikati su ključni za edukaciju novinara o njihovim pravima, za borbu za bolje uslove i pružanje podrške, posebno u privatnim medijima gde je teže delovati.
- udruženja i sindikati mogu pružiti podršku (npr. pravnu pomoć) nakon incidenata, ali ne mogu preventivno delovati u sprečavanju napada ili promeni opšteg stanja.
- postavljanje granica i solidarnost- novinarska udruženja su ključna za osećaj da novinari nisu sami.
- jačanje medijskih udruženja - udruženja bi trebalo da vrše pritisak i nude modele za promenu.

Promena načina finansiranja i poslovnih modela medija

- promena odnosa prema medijskim vlasnicima - zakonski obavezati vlasnike medija da postanu deo udruženja poslodavaca, koja bi potom bila primorana na socijalni dijalog sa sindikatima radi kreiranja granskog kolektivnog ugovora
- finansijska nezavisnost javnog servisa (npr. direktnim finansiranjem od strane građana, ali rešavanje načina naplate taksi).
- alternativni modeli finansiranja - potrebno je menjanje poslovnih modela medija ka oslanjanju na pretplate i medijske sadržaje, a ne na oglašivače, iako je to izazov za lokalne medije.
- finansijska alternative - kao realna alternativa projektnom finansiranju predlaže se pronalaženje privatnih donatora i firmi koje će finansijski podržavati medije bez mešanja u uređivačku politiku.
- reforma projektnog sufinansiranja - potrebno je osigurati transparentnost i nezavisnost finansiranja (npr. uvođenje namenskih fondova iz igara na sreću, po uzoru na Hrvatsku).
- poboljšanje projektnog sufinansiranja i uspostavljanje komunikacije sa ministarstvima
- uvođenje novih modela održivosti za lokalne medije i posebnih fondova
- potrebno je razmotriti model regionalnih javnih servisa, kao ogranka RTS-a, kako bi se građanima obezbedile lokalne i servisne informacije, kao i obrazovni i programi kulture

Medijska pismenost i edukacija javnosti:

- neophodno je obrazovanje celokupne nacije o ulozi i važnosti novinarske profesije.
- naglasak na informisanju građana kao osnovnoj potrebi društva, a ne kao tržišnoj kategoriji.
- smatra se da je potrebna kolektivna svest u društvu o važnosti novinarstva, kao i bolja edukacija građana. Državi nije u interesu da ima edukovanu javnost ili kritički nastrojene novinare.
- građani moraju biti medijski pismeni kako bi mogli da prepoznaju kvalitetne informacije i podignu očekivanja od medija.

Povratak dostojanstva novinarskoj profesiji - jačanje profesionalnog integriteta i kredibiliteta

- depolitizacija profesije - neophodno je depolitizovati novinarstvo kako bi se vratila čast i ugled profesije.
- lustracija u profesiji - razmatra se ideja o lustraciji unutar profesije kako bi se eliminisali oni koji su kompromitovali etičke standarde
- definisanje profesije - predlaže se jasnije definisanje šta je novinarstvo i ko može biti novinar, pa čak i "lustracija" (provera) kako bi se eliminisali polu-novinari, iako se to smatra utopijom u eri društvenih mreža
- samokritika profesije - novinari su i sami delimično odgovorni za pad kvaliteta, jer se previše prilagođavaju publici sa kratkom pažnjom (skraćuju tekstove, koriste više slika i videa), umesto da edukuju. Dominacija kratkih formi: Građani se sve više informišu preko društvenih mreža, konzumirajući kratke forme, što menja medijski pejzaž.
- profesionalna etika i vrednosti - raditi na izgradnji i očuvanju internog i eksternog ugleda novinarske profesije.
- profesionalno obrazovanje i mentorstvo - važnost stručnog obrazovanja novinara i uspostavljanja sistemskog mentorstva pre odlaska iskusnih kolega u penziju
- borba protiv lažnih informacija - neophodno je uspostaviti mehanizme kontrole i kažnjavanja medija koji plasiraju lažne vesti i šire paniku.
- sprečavanje negativnog uticaja veštačke inteligencije (AI) - AI može doneti kaos u novinarstvu i dodatno ugroziti kvalitet informacija
- novinari moraju da postavljaju jasne granice ispod kojih neće ići i da budu složni u odbrani profesionalnog dostojanstva

Sistemske i političke promene i društveni dogovor

- potrebne su šire društvene promene i "ozbiljan društveni dogovor" kako bi se uspostavili novi prioriteti i vrednosti
- fokus na "demokratiju rada" umesto na "slobodu kapitala" i profit
- promena vlasti i principa - nije dovoljno promeniti samo lica, već sistem
- glavni preduslov za poboljšanje je promena celokupnog političkog sistema i regulacija medijskog tržišta

KOALICIJA
ZA SLOBODU MEDIJA

#EY
3A TEBE

ASOCIJACIJA MEDIJA

Kraljice Natalije 28, Beograd
MB: 1751468
PIB: 103099587
info@asmedi.org

ASOCIJACIJA
ONLAJN
MEDIJA

ASOCIJACIJA ONLAJN
MEDIJA

Radarska 10, Niš
MB: 28178158
PIB: 109063306

NEZAVISNO DRUŠTVO
NOVINARA VOJVODINE

Sutjeska 2, Novi Sad
MB: 08203873
PIB: 102595575
ndnvns@gmail.com

NEZAVISNO UDRUŽENJE
NOVINARA VOJVODINE

Resavska 28, Beograd
MB: 6975641
PIB: 100065510
nuns@nuns.rs

LOKAL PRES

Dr Zorana Đinđića 8, Kragujevac
MB: 17393090
PIB: 101042192
lokpres@eunet.rs

FONDACIJA
SLAVKO
ČURUVIJA
FOUNDATION

SLAVKO ČURUVIJA
FONDACIJA

Kursulina 7, Beograd
MB: 28827113
PIB: 108306573
office@slavkocuruvijafondacija.rs

GS KUM NEZAVISNOST

Nušićeva 21, Beograd
MB: 17572008
PIB: 102038481
gskum@nezavisnost.org

Mart, 2026.